

Мачушник О. Л. Особливості спрямованості майбутніх психологів / Психологічні науки: теорія і практика сучасної науки: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 17-18 серпня 2018 р. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2018. – С. 59-64.

С. 59

Мачушник О. Л.

асистент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Житомирського державного університету імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СПРЯМОВАНOSTІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Перед теперішніми працівниками соціальної сфери, психологами, педагогами стоїть непросте завдання: втримати особистісну рівновагу та мати можливість професійно допомагати іншим людям. Знаючи особливості професійної спрямованості студентів можна скеровувати процес їх навчання. Правильно застосована індивідуалізація навчання допоможе студентам набутися необхідний для них професійний «багаж» знань та вмінь у стінах вищого навчального закладу.

Вперше ґрунтовний аналіз спрямованості був даний у працях С.Л. Рубінштейна, який ввів це поняття у науковий обіг [1, с. 518]. У подальшому вчені досліджували, виділяли та описували окремі її види. Для проведення нашого дослідження нас, насамперед, цікавила професійна спрямованість студентів-психологів, яку дослідники визначають як сукупність мотиваційних утворень (інтересів, потреб, схильностей, прагнень тощо), що впливають на вибір людиною майбутньої професії. Дослідження було проведене на базі Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова, Житомирського державного університету імені Івана Франка, Житомирського інституту Міжрегіональної академії управління персоналом та Житомирської філії Київського інституту бізнесу та технологій. У ньому взяли участь 320 студентів-психологів перших – четвертих курсів за допомогою методики для

визначення типу спрямованості особистості Т. Данилової [2, с. 232-235], яка призначена для діагностики структури спрямованості особистості студентів – майбутніх практичних психологів та виявлення того, наскільки широко у цій структурі представлена гуманістична складова.

С. 60

Загалом, гуманістична спрямованість була визначена у 148 студентів із 320-ти (46,2 %), екзистенційна та прагматична види спрямованості отримали приблизно схожу кількість виборів – 82 (25,6 %) і 77 (24,1 %) відповідно. Найменшу кількість зафіксовано за егоцентричною спрямованістю: 13 виборів (4,1 %). Отримані нами результати не дають нам можливість говорити про абсолютне переважання професійно значущого для майбутніх фахівців виду спрямованості, що в свою чергу приводить до думки про недостатність у частини наших досліджуваних інтересу до інших людей, зацікавленості в них, спрямованості на людей, а також про невисокий рівень емпатійності, толерантності та щирого зацікавлення проблемами інших людей та пошуком можливості допомогти їм. Щоб отримати більш точне уявлення про мотиви таких виборів, ми умовно поділили студентів на дві групи. Критеріями даного поділу було обрано їх відповіді на запитання: чи подобається їм їх професійний вибір, чи повторили б вони його за інших обставин та чи планують після закінчення навчання йти працювати за фахом. Ці запитання дали нам можливість отримати більш точне уявлення про професійні уподобання, ставлення до обраної професії та про подальші професійні плани та наміри наших досліджуваних. Також даний поділ дав нам змогу зрозуміти, у яких саме студентів гуманістична спрямованість відійшла на задній план. Таким чином, ми отримуємо можливість корегування індивідуальних педагогічних впливів під час навчання у вищому навчальному закладі для кожного окремого студента з метою поліпшення його професійної підготовки та зацікавлення фахом, що ним здобувається.

Отож, до однієї групи увійшли ті студенти (197 осіб, 61,6 %), які вважали свій професійний вибір правильним та виявляли бажання спробувати у ній свої

сили, до другої групи (123 особи, 38,4 %) – такі, що демонстрували негативне або індіферентне ставлення до власного професійного вибору.

Ми виявили, що із 197 чоловік першої групи гуманістична спрямованість переважає у 127 осіб (64,5 %), прагматична – у 45 (22,3 %), екзистенційна – у 23 (11,7 %), та перевагу егоцентричної спрямованості продемонстрували 3 особи (3,6 %). Тепер ми можемо сказати, що майже дві третини професійно орієнтованих досліджуваних дійсно є такими, адже підтвердженням їх попередніх висловлювань виступають їх теперішні вибори за даною

С. 61

методикою. Так як близько третини студентів надали більше ваги іншим видам спрямованості, то нас зацікавило, а як саме розподіляються дані види спрямованості у молоді різних курсів.

Отож, серед студентів 1 курсу гуманістична спрямованість визначена у 19 (55,9 %) опитаних, прагматична – у 10 (29,4 %) та екзистенційна – у 5 (14,7 %) осіб. Егоцентричної спрямованості у студентів 1 курсу виявлено не було, і це був єдиний курс без виборів на користь даного виду спрямованості. У студентів 2 – 4 курсу позиційні місця різних видів спрямованості були ідентичні, лише дещо змінювалися їх відсоткові показники згідно отриманих виборів. Тому, наведемо отримані дані для 2-4 курсів відповідно:

- гуманістична спрямованість (58 осіб – 63,7 %; 32 – 66,7 %; 18 – 75 %);
- прагматична (20 – 22 %; 10 – 20,8 %; 4 – 16,6 %);
- екзистенційна (12 – 13,2 %; 5 – 10,4 %; 1 – 4,2 %);
- егоцентрична (по 1 досліджуваному з кожного курсу, що склало 1,1 %; 2,1 % та 4,2 % відповідно).

Ми проаналізували позиційні місця гуманістичної спрямованості відповідно до курсу навчання. Від курсу до курсу ми спостерігали зростання ваги гуманістичної спрямованості для наших досліджуваних, що було гарним показником для нас. Це може свідчити про те, що виконання професійно-орієнтованих завдань, вивчення теорії поглиблюють у студентів знання про

людську особистість, підвищуючи їх рівень емпатії та толерантності, і в цілому, вони стають більш професійно орієнтованими, не боячись відповідальності та маючи засоби та можливості для виконання поставлених перед ними завдань.

У другу групу ми виділили 123 студенти різних курсів. З них у 59 молодих людей (48 %) визначено екзистенційну спрямованість, 33 особи (26,8 %) продемонстрували прагматичну спрямованість, 21 студент (17,1 %) має гуманістичну, та 10 (8,1 %) – егоцентричну спрямованість. Студенти цієї групи, згідно їх відповідей, не зацікавлені у фаху, що ними здобувається. Деякі з них розчаровані власним професійним вибором, окремі з них просто бажають

С. 62

отримати диплом про вищу освіту. Але ці 123 студенти складають більше, ніж третину від загальної кількості наших досліджуваних (38,4 %). Тому той час, який вони перебувають у стінах вищого навчального закладу можна використати для їх переорієнтування, мотивування та професійного зацікавлення. Адже майже половина з них (48 %) надала перевагу екзистенційній спрямованості, яка вказує на домінування у молоді потреби у самоаналізі, рефлексії та прагнення до самореалізації та самовдосконалення. Проте, на нашу думку, досить цікавими виявилися результати аналізу відповідей студентів відповідно до року їх навчання.

Отож, стосовно розподілу по курсах дані виявилися наступними. У студентів 1 курсу екзистенційна та прагматична спрямованість отримали однакову кількість виборів, тобто вони зрівноважені за кількістю (по 40 %), а егоцентрична (20 %) спрямованість взяла верх над гуманістичною, яку на 1 місце не поставив ніхто. У студентів 2 курсу екзистенційна спрямованість переважила над прагматичною (43,3 % проти 18,8 %), а гуманістична – над егоцентричною (29,7 проти 8,1 %). Студенти 3 курсу зробили свій вибір наступним чином: екзистенційна (53,3 %) спрямованість отримала більше виборів, ніж прагматична (35,6 %), а егоцентричної виявлено не було, усі вибори отримала гуманістична спрямованість (11,1 %). Молоді люди, що навчаються на 4 курсі, продемонстрували такий вибір: екзистенційна

спрямованість отримала перевагу над прагматичною (48,4 % перших місць проти 19,4 %), а гуманістична та егоцентрична види спрямованості були вибрані однакову кількість разів (по 16,1 %).

Позиційні місця гуманістичної спрямованості, яка цікавить нас найбільше, коливаються від нуля на першому курсі до практично десятої частини на 3 та 4 курсах і майже третини на 2 курсі. За нашими спостереженнями другий рік навчання є досить вагомим для студентів, адже адаптаційний період вже завершився, вони починають вивчати більше професійно орієнтованих дисциплін, отримують не лише теоретичні знання, але й практичні навички, маючи можливість пройти навчальну практику. Тому, на нашу думку, розпочинати корекційні впливи, задіювати тренінгове навчання, або здійснювати інші впливи на студентство варто наприкінці першого та на другому році навчання у виші. Це може суттєво вплинути на задоволеність студентами майбутньою професією та сприяти подальшому розвитку у них інтересу до неї, призупинивши можливий спад зацікавленості професією, яку вони здобувають.

С. 63

Екзистенційна спрямованість поступово зростала у вазі від 40 % для студентів першого курсу до половини усіх виборів для студентів передвипускного та випускного курсів. Це може свідчити про те, що наші досліджувані задумуються над своїм місцем у житті, рефлексують, розмірковують, запитують, радяться з іншими людьми, порівнюють, спостерігають, загалом, шукають своє місце у житті та продовжують здійснювати свій професійний вибір. Перевага цього виду спрямованості дає можливість здійснювати цілеспрямований професійний вплив на студентство з метою їх професійного переорієнтування та формування позитивного сприйняття фаху, який вони здобувають.

Вважаємо, що отримані нами результати допоможуть нам у подальшому розробити програму з розвитку професійної спрямованості студентів – майбутніх психологів.

Література:

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб.: ПИТЕР, 1999. 712 с.
2. Семиченко В.А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль «Направленность» (Лекции, практические занятия, задания для самостоятельной работы). К.: Миллениум, 2004. 521 с.